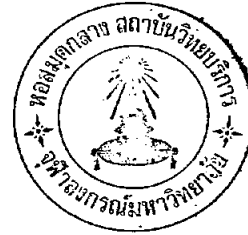

บทที่ •

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ผู้วิจัยเลือกทำวิจัยในหัวข้อ "พรรณนะเรื่องความสุขในพุทธปรัชญา" นั้นมีสาเหตุสองประการคือ

ประการแรก เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยของเรามาเป็นเวลานาน ดังปรากฏในประวัติศาสตร์ว่า ในสมัยอาณาจักรอ้ายลาว คนไทยได้รับพระพุทธศาสนามาจากจีน เมื่อราวปี พ.ศ. ๖๑๒ ซึ่งขณะนั้นขุนหลวงเม่า (ลิวเม่า) เป็นกษัตริย์ปกครองอยู่^๑ พุทธศาสนาที่ไทยรับมาจากจีนในสมัยนั้นน่าจะเป็นพุทธศาสนาลัทธิมหายาน ต่อมาในสมัยอาณาจักรสุโขทัย รัชกาลพ่อขุนรามคำแหง คนไทยจึงได้รับพระพุทธศาสนาลัทธิหินยานหรือเถรวาท ซึ่งเรียกกันว่า "พระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์"^๒ อันเป็นลัทธิของพุทธศาสนาที่คนไทยได้นับถือกันสืบมาจนถึงทุกวันนี้ หลักฐานทั้งสองนี้แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนาได้เป็นศาสนาที่สำคัญของคนไทยมาเป็นเวลานานร่วม ๒,๐๐๐ ปี ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยเป็นอย่างมาก และในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนผู้หนึ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคำสอนแห่งพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจดียิ่งขึ้น แต่เนื่องจากคำสอนดังกล่าวกว้างขวางและลึกซึ้งมาก จึงเป็นการยากที่จะศึกษาได้ทุกแห่งทุกมุม ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องที่ว่าด้วยความสุขเพียงเรื่องเดียว

^๑ เสถียร ศกุนโรจน, พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริการ, ๒๕๐๕), หน้า ๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

ประการที่สอง เนื่องจากปัญหาเรื่องความสุขเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในทางจริยศาสตร์ ปัญหาพื้นฐานในทางจริยศาสตร์ ได้แก่ อะไรคือความดีสูงสุด (Summum bonum) ที่มนุษย์ควรประพฤติ หรืออุดมคติอันสูงสุดของมนุษย์เป็นใจน มนุษย์ควรประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะบรรลุถึงอุดมการณ์นั้นได้ นักปรัชญาต่างก็มีทรรศนะเกี่ยวกับความดีสูงสุดแตกต่างกันออกไป บางลัทธิเห็นว่าความสุขเป็นความดีสูงสุด เช่น ทรรศนะของลัทธิสุขนิยม (Hedonism) ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทที่ ๒ อย่างไรก็ตาม ยังมีลัทธิอื่นที่มีทรรศนะแตกต่างออกไป เช่น บางลัทธิเห็นว่าความดีอันสูงสุด ได้แก่ ความสมบูรณ์ในตัวเอง (Perfectionism) บางลัทธิถือว่าความดีอันสูงสุดคือหน้าที่เพื่อหน้าที่ (Duty for duty's Sake)^๑ เช่น ทรรศนะของคานท์ (Kant) เป็นต้น

ผู้วิจัยไม่เห็นด้วยกับทรรศนะของลัทธิสุขนิยมที่ว่าความสุขเป็นความดีสูงสุด เพราะความสุขกับความดีเป็นคนละเรื่องไม่ใช่สิ่งเดียวกัน ดังนั้น ความเข้าใจในความหมายของคำว่า "ความสุข" ของผู้วิจัยจึงแตกต่างจากความหมายของลัทธิสุขนิยม โดยผู้วิจัยเข้าใจความหมายของคำว่าความสุขในแง่ของพุทธปรัชญา จึงต้องการที่จะทำการวิจัยเรื่องนี้โดยตรง

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เนื่องจากปัญหาเรื่องทุกข์เป็นหัวใจของพุทธปรัชญา จึงทำให้เกิดความสนใจใคร่รู้ว่าพุทธปรัชญาได้กล่าวถึงความสุขไว้หรือไม่ การวิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อทราบว่ามีพุทธปรัชญามีทรรศนะเกี่ยวกับความสุขว่าอย่างไร
๒. เพื่อทราบถึงประเภทและระดับของความสุขที่กล่าวไว้ในพุทธปรัชญา
๓. เพื่อทราบถึงความสุขสัมพันธ์กับจริยธรรมอย่างไรหรือไม่
๔. เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่าความหมายของความสุขในพุทธปรัชญา แตกต่างกันหรือ

เหมือนกันกับความสุขในลัทธิสุขนิยมอย่างไรบ้าง

^๑ส. ศิวรักษ์, "วิชาจริยศาสตร์", ใน พรมแดนแห่งความรู้, หน้า ๑๓๗-๑๔๔.

(นครหลวงฯ : สำนักพิมพ์สมาคมนักคิดศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๑๔๓. (รวมบทความของศิษยานุศิษย์ของพระยาอนุนามานราชธนะ).

๕. เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่าในทรรศนะของพุทธปรัชญาความสุขระดับใด เป็นสิ่งประ-
เสริฐสุดของมนุษย์

๑.๓ สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยนี้มีสมมุติฐานว่า พุทธปรัชญาแสดงว่าชีวิตตามสภาพที่เป็นไปตามธรรมชาติเป็นทุกข์
จึงอาจทำให้เข้าใจผิดว่า พุทธปรัชญามองโลกในแง่ร้าย ความจริงพุทธปรัชญาแสดงเช่นนี้ก็เพื่อให้
ทราบความจริงข้อนี้ และหาทางกำจัดทุกข์เพื่อความสุข พุทธปรัชญาได้แบ่งความสุขออกเป็นสอง
ประเภทคือ โสภณสุขและโลกุตตรสุข นอกจากนี้พุทธปรัชญายังได้แสดงความสุขในระดับต่าง ๆ ไว้
หลายระดับ และแม้พุทธปรัชญาจะยอมรับความสุขประเภทโลกียะ แต่มีได้ถือว่าในระดับนี้ ความสุข
กับจริยธรรมเป็นสิ่งเดียวกันดังที่ลัทธินิยมนิยมสอน พุทธปรัชญาถือว่า จริยธรรมในระดับต่าง ๆ เป็น
วิถีที่จะนำไปสู่ความสุขในระดับนั้น ๆ

๑.๔ ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

๑. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (primary source) โดยยึดพระไตรปิฎก
ภาษาไทย ฉบับหลวง กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลัก
๒. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (secondary source) เช่น ปรกณชั้น
อรรถกถา หรือข้อเขียนของนักปราชญ์ ผู้มีชื่อเสียงในทางพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษา
ต่างประเทศ
๓. นำข้อมูลจากทั้งสองแหล่งมาวิเคราะห์ วิจัย ปรกอบความคิดเห็นของผู้วิจัย

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย จึงได้
กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมุ่งที่จะศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับความสุขในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท
ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยมีความเห็นพ้องกับปราชญ์หลายท่านว่า นิกายเถรวาทเป็นนิกายที่สามารถรักษา
พระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้บริสุทธิ์บริบูรณ์กว่านิกายอื่น ๆ ประกอบกับเป็นนิกาย

๑ เสถียร โพธินันทะ, ประวัติพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (ธนบุรี : โพธิ์สามต้น
การพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๕๗๔.

ที่ปางชนชาวไทยยอมรับนับถือมาเป็นเวลาช้านานนับตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง แห่งกรุงสุโขทัย มาจนถึงปัจจุบัน และผู้วิจัยก็มีความคุ้นเคยกับคำสอนของฝ่ายเถรวาทนี้มากกว่าฝ่ายมหายาน

อนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดคัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่เป็นพระสูตรคัมภีร์ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าพระสูตรเป็นหลักในการวิจัย ทั้งนี้เพราะในพระสูตรนั้นได้บันทึกคำอธิบาย ธรรมะของพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ จุดหมายปลายทางอันประเสริฐของ มนุษย์และปฏิบัติที่จะนำไปสู่จุดหมายนั้นไว้หลายแง่หลายมุม ซึ่งถ้าได้ประมวลธรรมะเหล่านี้ให้ เป็นระบบแล้ว น่าจะได้รับความถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องความสุขนี้ว่าเป็นอย่างไร เพราะได้เป็นที่ ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าพระสูตร เป็นที่รวมแห่งหลักคำสอนดั้งเดิมของพุทธศาสนาไว้ได้มากที่สุด

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติของความสุขในพุทธปรัชญา
๒. จะทำให้ทราบถึงจริยธรรมที่จะทำให้เกิดความสุขในระดับต่าง ๆ อย่างถูกต้องและ สมเหตุสมผล
๓. จะเป็นประโยชน์แก่ชาวพุทธทั่วไปที่สนใจคำสอนในแง่นี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย